

RIISA

HR-2024-1982-A

Lovtolkingsspørsmål: Kva er ei «arbeidsulykke»?

Personskadepkurset 13. mars 2025

Klara Gullberg Plaine

advokat

916 12 981

kgp@riisa.no

- › 27 advokater
- › Etablert i 1988
- › Ca. 200 årlige saker i retten
- › 90 sivile saker for Høyesterett
- › Bistår norske og internasjonale forsikringsforetak
- › Topprangert innenfor forsikringsrett i Norge i Legal 500
- › Beste forsikringsrettffirma i Advokatundersøkelsen de siste ti årene

NOU 1988:6 Erstatning og forsikring ved yrkesskade

«Det er for det første ikke utvalgets mening at *alle* skader som skjer på arbeidsplassen eller i arbeidstiden, skal dekkes av det objektive ansvar, heller ikke alle skader som skjer på arbeidsplassen i arbeidstiden. Etter utvalgets oppfatning ligger det i formålet med en utvidet dekning ved yrkesskade, slik dette også er kommet til uttrykk i forarbeidene til både tidligere og någjeldende regler om erstatning ved slik skade, å *kompensere for følgene av deltakelse i yrkeslivet.*»

NOU 1990:20 Forenklet folketrygdlov

«Ifølge Rikstrygdeverkets rundskriv foreligger det i utgangspunktet en arbeidsulykke når det i forbindelse med arbeidet har skjedd en ytre påkjenning eller belastning som har voldt skade. Den skadevoldende hendelsen må ha skjedd uventet eller uforutsett og ha oppstått med en viss plutselighet.»

Det markerte ulykkesomgrepet:

«Som arbeidsulykke regnes en plutselig eller uventet ytre hending som medlemmet har vært utsatt for i arbeidet.

Det avdempa ulykkesomgrepet:

Som arbeidsulykke regnes også en konkret tidsbegrenset ytre hending som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er normalt i vedkommende arbeid.»

Lovgjevars intensjon:

1. Ikkje alt som skjer på jobb skal godkjennast som yrkesskade
2. Desse to setningane skal til saman beskytte arbeidstakar på jobb

Stemmer det?

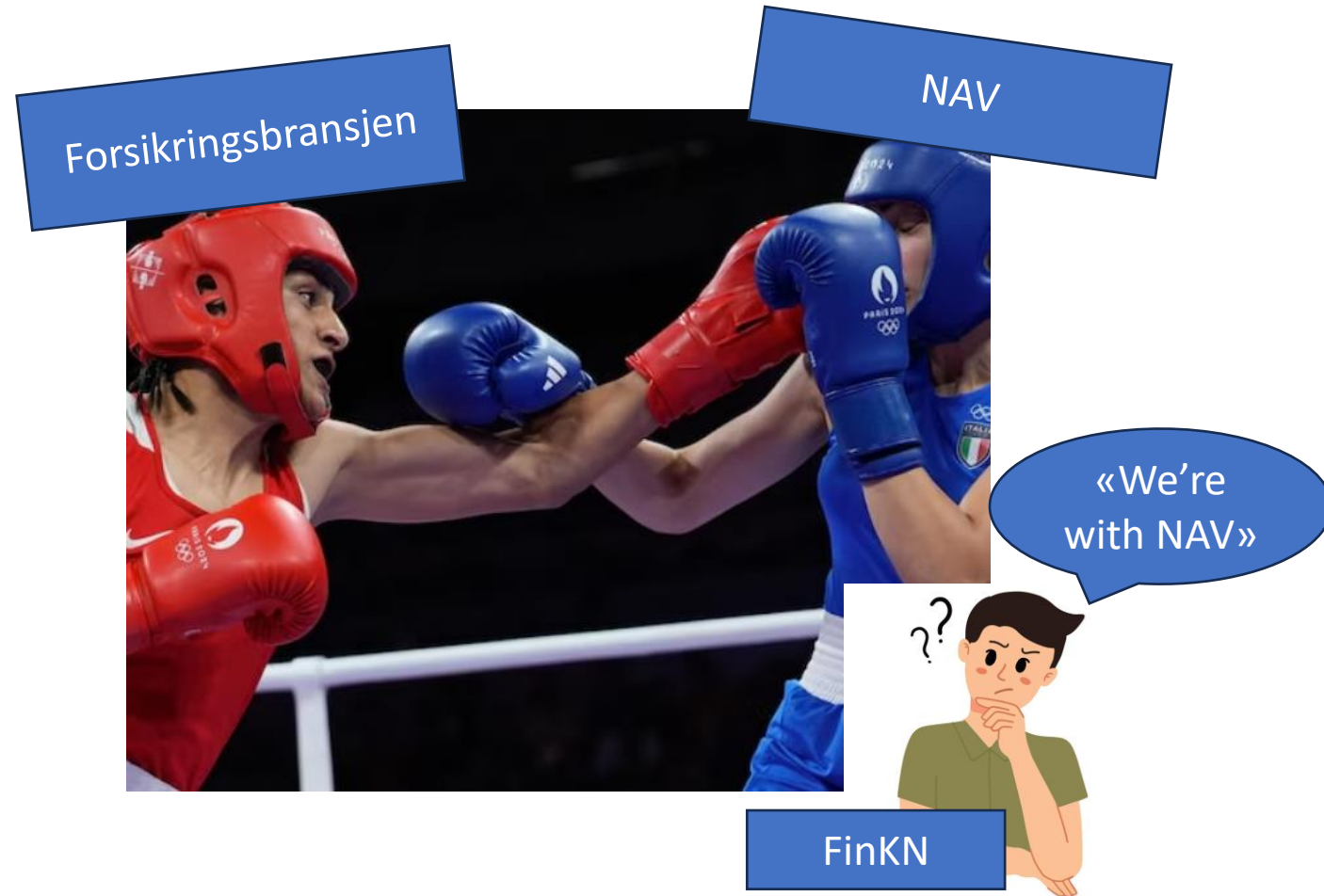
Eller må ein gå med hjelm på jobb for å vere sikra mot økonomisk tap i dette landet?

Forsikringsadvokatbarn er
ikkje som andre barn...

Bakgrunn:

- Heismontør svima av på jobb og slo hovudet i betonggolvet
- NAV godkjente hendinga som arbeidsulukke
  - Rundskrivet godkjenner fall som skuldast besviming
- Gjensidige Forsikring avslo
  - Ordlyden stiller krav om «ytre» årsak
- Tingretten sa nei
  - Ordlyd og rettspraksis frå Høgsterett
- Lagmannsretten sa joda
  - Look to NAV og rundskrivet
- Slaget stod i Høgsterett 10.09.2024

Partane sine syn

Gjensidige

- Ordlyden stiller krav om «ytre hending»
- Førearbeida støttar dette
- Ingen arbeidsrelatert risiko
- Ingen fast og konsistent praksis frå Trygderetten
- Endringa av rundskrivet var utan forklaring og i strid med NOU 1990:20

Ankemotpart

- Det «ytre» er knytt til sjølve hendinga – ikkje årsaka til hendinga
- Avgrensing mot sjukdom – krev erstatning for hovudskaden
- Rt-2005-1757 har overføringsverdi
  - (Skyggekjennelsen)
- Trygderettespraksis
- Førearbeida – leggje vekt på praksis frå Trygderetten
- Reelle omsyn - samordning

Tingretten – TOSL-2022-121898

- Viste til ordlyden i ftrl. § 13-3 (2) første punktum
  - Krav om «ytre»
- Viste til førearbeida
  - Fall på same plan vert ikkje godkjent – NOU 1990:20 s. 576
- Viste til Høgsterettspraksis – krav om ulykkesmoment
- Viste til at rundskrivet frå NAV ikkje kan vere bindande for lovtolkinga av yrkesskedeforsikringslova § 11
- Viste til LF-2016-155765
  - Gjaldt også besviming
  - Ikkje godkjent – mangla ytre påverknad
  - Lovgjevaroppgåve å godkjenne det å svime av utan ytre påverknad

Borgarting - LB-2023-58557

- La avgjerande vekt på utviklinga i trygderettspraksis
- Viste til uttalingane frå Høgsterett i Skyggekjennelsen
  - Ikkje krav til noko «ytre» i vurderinga av arbeidsulukke meinte Borgarting
- Viste også til ein tidlegare dom frå lagmannsretten
  - LE-2005-150043
- Viste til at arbeid på byggeplass er forbunde med risiko
- Kor gjekk det galt i LB-2023-58557?

Tilnærminga til rettskjeldene

- Borgarting går rett inn i ftrl § 13-3: «plutselig eller uventet ytre hending» ...so far so good...
- Deretter siterer dei halve Skyggekjennelsen Rt-2005-1757
  - Avsnitt 40
  - Avsnitt 43
  - Avsnitt 44
  - Avsnitt 47
  - Avsnitt 48
  - Avsnitt 49
  - Avsnitt 51
- Og konkluderer med følgjande resonnement:
  - «Slik lagmannsretten forstår Høyesterett vil en arbeidsulykke normalt være kjennetegnet ved at den skyldes en ytre begivenhet/hending som har skjedd uventet eller uforutsett og har oppstått med en viss plutselighet, men kravet til «ytre begivenhet» kan ikke anses absolutt, jf. avsnitt 43 og 44, samt henvisningen til juridisk teori (Selmer og Kjønstad).»

LB-2023-58557 forts.

- Videre siterer lagmannsretten frå LE-2005-140043:
  - «Riktignok er det språklig sett unaturlig å si at skaden skyldes en «ytre» hending. Men for det første er betydningen av ordlyden på dette punktet sterkt svekket ved Rt-2005-1757, jf. spesielt avsnitt 43 og 44.»
- Er ordlyden «ytre hending» sterkt svekka etter Skyggekjennelsen?
  - På det markerte ulykkesomgrepet?
- Skyggekjennelsen avsnitt 43 og 44:
  - 43: «Uten at det var tilsiktet noen realitetsendring, ble Trygdelovsutvalgets forslag til definisjon av arbeidsulykke noe omformulert i odeltingsproposisjonen. Departementet tilføyde blant annet ordet «ytre» både i første og andre punktum.»
  - 44: «Siden folketrygdlovens arbeidsulykkedefinisjon tar sikte på å kodifisere Trygderettens praksis, må praksis fra Trygderetten fra tiden før folketrygdloven av 1997 ble vedtatt, tillegges stor vekt ved fastleggelsen av innholdet av definisjonen.»

Litt gøy må man
jo ha det...

...praksis fra
Trygderetten...

...før folketrygdloven av
1997 ble vedtatt

Kva stod i Trygdelovutvalets innstilling?

- «Ifølge Rikstrygdeverkets rundskriv foreligger det i utgangspunktet en arbeidsulykke når det i forbindelse med arbeidet har skjedd en ytre påkjenning eller belastning som har voldt skade. Den skadevoldende hendelsen må ha skjedd uventet eller uforutsett og ha oppstått med en viss plutselighet. Dessuten har en i praksis ansett at det foreligger en arbeidsulykke når det kan påvises at den skadde har vært utsatt for «en usedvanlig påkjenning eller belastning som ligger utenfor arbeidets alminnelige ramme eller har oppstått under spesielt vanskelige arbeidsforhold som i seg selv er forbundet med skaderisiko.»

Det markerte ulykkesomgrepet

...men HER er det med!

Det avdempa ulykkesomgrepet

Her var aldri ordet «ytre» med...

- Var det meininga å lempe på kravet til noko «ytre» også på det markerte ulykkesomgrepet i Skyggekjennelsen?
- Ja meinte Eidsivating i LE-2005-140043
- Ja meinte Borgarting i LB-2023-58557
  - «Selv om dommen fra lagmannsretten har begrenset vekt som rettskilde, påpeker denne lagmannsrett at anken til Høyesterett ble nektet fremmet.»
- Problematisk uttaling
- Skjedde også i LA-2024-22226
  - Slept inn til Høgsterett

Advokatbladet 2024:

Fra tid til annen blir det anført at en lagmannsrettsdom har rettskildemessig vekt fordi dommen ble anket til Høyesterett, og ankeutvalget ikke ga anketillatelse. En slik anførsel bygger på en forutsetning om at ankeutvalgets nektelse av samtykke er et slags «godkjentstempel» på lagmannsrettens dom.

Synspunktet er klart uholdbart. At Høyesterett ikke har fremmet en anke over lagmannsrettens dom, sier ikke noe om riktigheten av lagmannsrettens dom, se senest [HR-2023-1954-U](#) avsnitt 18–20 forutsetningsvis. Her hadde lagmannsretten i en sak om statens erstatningsansvar for partenes sakskostnader ordlagt seg på en slik måte at det kunne virke som den ikke hadde forstått dette.

På strafferettens område er også [HR-2021-1438-A](#) avsnitt 30 et relativt ferskt eksempel.

Borgartings resonnement rundt «ytre»:

- LB-2023-58557:
  - «Etter lagmannsrettens syn kan det ikke stilles et strengt krav til «ytre begivenhet» for at lovens vilkår er oppfylt.
    - Kva ligg i dette?
    - Anten så er det eit krav om ytre eller så er det ikkje eit krav...

Skyggekjennelsen avsnitt 51 om «ytre»:

- «Etter min mening må folketrygdloven § 13-3 andre ledd andre punktum forstås slik at det i tilfeller hvor arbeidstakeren på grunn av en vanskelig arbeidsstilling eller av andre grupper er blitt utsatt for en ekstraordinær belastning eller påkjenning, ikke stilles noe krav om ytre hending.»
  - Kor er den vanskelege arbeidsstillinga i Heismontørdommen?
  - «ekstraordinær belastning eller påkjenning» – kor er den?
- Konklusjon Skyggekjennelsen:
  - Ingenting som indikerer at Høgsterett her meinte å lempe på kravet til ytre hending under det *markerte* ulykkesomgrepet

HR-2024-1982-A avsnitt 56:

«Partane har særleg vist til Rt-2005-1757, som lempa på kravet om «ytre hending» ved det avdempa arbeidsulykkeomgrepet. På grunn av dei mange meir skjønnsprega vilkåra i folketrygdlova § 13-3 andre ledd andre punktum, og dessutan fråværet av eit markert ulykkesmoment, kan ein i desse tilfella ikkje alltid krevja at ei markert ytre hending er årsak til skaden. Saka her gjeld derimot det markerte arbeidsulykkeomgrepet.»

Konklusjon:

- Rt-2005-1757 ikkje relevant under det markerte ulykkesomgrepet

Vektlegginga av trygderettspraksis:

- LB-2023-58557:
  - «Etter lagmannsrettens syn må det tillegges vekt at NAV har godkjent skaden som yrkesskade etter folketrygdloven § 13-3. Vedtaket legger til grunn at A har vært utsatt for en arbeidsulykke og er basert på fast og langvarig trygderettspraksis.»
  - «En slik fast og langvarig praksis må da tillegges betydelig vekt...»
- Kor er den faste og langvarige trygderettspraksisen?
  - Ingen som har funne den - ikkje eingong på Riksarkivet

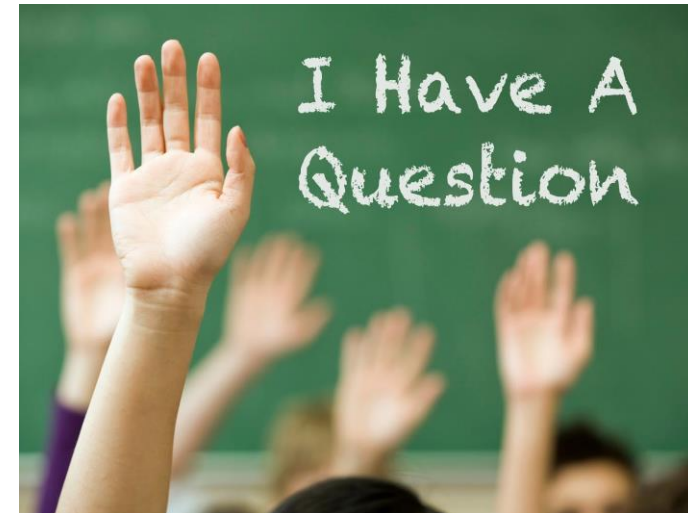

HR-2024-1982-A:

- Avsnitt 58:
  - «Dersom det var meininga å vise til ei på lovvedtakstidspunktet ukjend framtidig endring i arbeidsulykkeomgrepet tufta på praksis frå Trygderetten som ville bryte med lovteksten og lovførearbeida, må ein krevja klare haldepunkt for dette. Som eg var inne på, er noko slikt ikkje påvist.»
- Avsnitt 60:
  - «Eg legg også til at den praksisen frå Trygderetten som rundskriva må ha meint å vise til, ikkje er særleg presist attgjeven i rundskriva. Det er, slik eg forstår det, tale om fire avgjerder frå perioden 1983 til 1987 som godkjente fall som arbeidsulykker.»
    - Kan neppe omtalast som «lang og fast trygderettspraksis»
    - Faktum i dei omtala sakene heller ikkje relevant

Vektlegginga av rettskjelder:

- LB-2023-58557:
  - «Et rundskriv vil som utgangspunkt ha lavere vekt som rettskilde enn lovforarbeider. Lovforarbeidene tilsier en tolkning slik Gjensidige anfører, og som tingretten kom til. Lovforarbeidene er imidlertid over 30 år gamle og det har skjedd en rettsutvikling i trygderettspraksis. Arbeidsulykkebegrepet vil etter lagmannsrettens syn være gjenstand for en dynamisk fortolkning i lys av rettsutviklingen.»

HR-2024-1982-A:

- Avsnitt 63:
  - «Rundskrivet var ikkje berre i strid med eldre praksis og førearbeid som yrkesskedeforsikringslova uttrykkjeleg bygde på, men også med førearbeida til folketrygdlova og med den ordlyden som seinare vart vedteken. Det er tilstrekkeleg å vise til ordlyden i folketrygdlova § 13-3 andre ledd, Ot.prp. nr. 29 (1995-1996) side 130 og særleg til NOU 1990:20 side 575, der det går fram at reine sjukdomstilfelle som ikkje kan førast attende til ytre påverknad, klart ikkje er arbeidsulykker.»
- Avsnitt 67:
  - «Der forvaltningspraksis er fast og stø og utfyller dei andre rettskjeldene, vil grunngjevinga i det enkelte vedtaket kome i bakgrunnen. Der praksisen er i strid med førearbeida, må ein krevja meir av grunngjevinga. Rundskrivet drøftar ikkje rettskjeldene. Korkje Trygderetten, Rikstrygdeverket eller NAV har vurdert spørsmålet prinsipielt.»

Var trygderettspraksis fast og langvarig?

- Trygderettens ankesak 1302/86:
  - «Hva angår den påberopte kjennelse, avsagt av Trygderetten 17. januar 1983 i ankesak nr. 218/82, vil en fra Rikstrygdeverkets side bemerke følgende: Denne kjennelse avviker etter Rikstrygdeverkets mening i sin begrunnelse noe fra det en på bakgrunn av den foreliggende praksis ville anse som en ulykke i lovens forstand.»
  - «Det foreligger imidlertid også en annen kjennelse av interesse i nærværende sak, nemlig Trygderettens kjennelse i ankesak nr. 326/81, hvor Rikstrygdeverkets vedtak ble stadfestet. Også denne sak gjaldt fall etter besvimelse.»
- Rundskriv R13-00 frå NAV av 01.05.97:
  - «Tidligere praksis ved fallskader innebar at fall på samme plan ikke ble godkjent som arbeidsulykke med mindre det skyldtes en ytre påkjenning – f.eks at skadelidte gled eller snublet i noe. Trygderetten *har senere godkjent* en rekke tilfeller hvor skaden skyldtes fall på samme plan, uten noen påviselig ytre påkjenning.»
- HR-2024-1982-A avsnitt 61:
  - «Slik eg ser det, gjekk rundskriva lenger til gunst for den trygda enn det Trygderettens avgjerder gav grunnlag for. I slike høve vil det sjeldan bli aktuelt for Trygderetten å korrigere praksisen i underinstansen.»

Konklusjon:

- Rikstrygdeverket stussa på enkeltavgjerder frå Trygderetten
- Ankesak 1302/86 gjaldt sjømann om bord på båt
  - Det blei gjort ei heilskapsvurdering av Trygderetten
  - På denne tida ingen skilje mellom markert og avdempa ulykkesomgrep
    - Kommentert av Høgsterett i avsnitt 62 i HR-2024-1982-A
- Trygderetten fekk aldri problemstillinga på bordet
- HR-2024-1982-A:
  - «Korkje Trygderetten, Rikstrygdeverket eller NAV har vurdert spørsmålet prinsipielt.»
- I realiteten var det ingen fast og langvarig *trygderettspraksis*

Eingongstilfelle? Neppe.

- Skuleelevar er yrkesskadedekka jf. ftrl. § 13-10 jf. § 13-3
- Rundskriv om gymnastikkskadar på skuleelevar:
  - «Ofte kan det være vanskelig å avgjøre om en elev i kroppsøvingstimen har vært utsatt for en påkjenning eller belastning som ligger utenfor rammen av det ordinære. Tidligere har det vært en forutsetning for å godkjenne en hendelse som arbeidsulykke at det har foreligget et markert ulykkesmoment som f.eks fall, glidning, sammenstøt e.l., eller at eleven har vært satt til å utføre en øvelse som ligger klart utenfor det som kan ventes i en ordinær kroppsøvingstime. I den senere tid har imidlertid Trygderetten godkjent en rekke gymnastikkskader selv om det ikke har foreligget en ytre påkjenning eller en ekstraordinær situasjon.....»

Déjà vu

Kom likevel ei sak på bordet i Trygderetten

- Skuleelev på 22 år – ryggplager etter benkpress i gymnastikktime
- TRR-2013-297:
  - «Som ein ser av rundskrivet har det utvikla seg ein nokså liberal praksis på område for yrkesskade i dei tilfella skaden oppstår i samanheng med gymnastikkundervisning. Uttalinga i rundskrivet skriver seg frå ankesak med nummer TRR-1987-133, som seinare vart følgt opp av ankesaker med nummer TRR-1988-503, TRR-1988-120 og TRR-1988-2449. Slik retten ser det har det likevel ikkje vore meininga å godkjenna alle skader som oppstår i undervisningssamanheng som yrkesskader. Ein slik praksis ville ført til ei utviding av arbeidsulykkeomgrepet som det etter rettens syn ikkje er dekning for i lova.»
    - Retten var i samtlege av sakene satt med same rettsmedlemmer...
    - Rundskriv i strid med ordlyd – men framleis gjeldande den dag i dag
- Sml. § 13-8 for yrkesskadedekninga i militæret
  - «yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom»
- Ikkje tilsvarande utviding for skuleelevar

Oppsummering HR-2024-1982-A:

- Tradisjonell tilnærming til rettskjeldene
  - Lovtekst – førearbeid – føremål – Høgsterettspraksis – forvaltningspraksis
- Trygdestyresmaktene er ikkje bindande for forsikringsselskapa
  - Avsnitt 69:
  - «Men omsyna som talar for ei lik praktisering av arbeidsulykkeomgrepa i dei to lovene, rekk ikkje så langt at ei praksisomlegging frå trygdestyresmaktene knytt til folketrygdlova er bindande for yrkesskadeforsikringsselskapa...»
- Ubetinga krav om plutseleg og ytre hending i yforsl. § 11 a)
  - Avsnitt 71
- Lovførearbeida er klare - og seinare praksis frå trygdestyresmaktene kan ikkje endre dette
  - Avsnitt 72

Avsluttande spørsmål:

- Vil Finansklagenemnda gå tilbake til sin tidlegare praksis?
  - Korrekt tolking – avsnitt 68 i dommen
- Kva med dei sakene der NAV godkjenner og dette utløyer rett til utbetaling under tariffavtalane?
- Vil NAV sin praksis halda fram som før?
- «Er ein aldri dekkja for noko som helst på jobb?»
  - Markert og avdempa ulykkesomgrep skal saman famna om dei fleste tilfella
  - Dersom besviming skuldast arbeidsforholda
    - Avdempa ulykkesomgrep

Tusen takk for meg 😊